Arno Berg:

BERGFJERDINGEN

Til Bergfjerdingen regnes idag strøket fra Akersveien, Damplassen ned Dopsgate og Damstredet, samt vestsiden av Fredensborgveien bort til Hukebak.

I midten av 1800-årene ble også forstadsbebyggelsen på oversiden av Akersveien regnet til Bergfjerdingen. Dessuten ble strøket ved Telthusbakken kalt Øvre Bergfjerdingen.

Navnene har forandret seg en del. Akersveien het Akersgaten. Dopsgate het helt frem til 1890-årene Kroken, og Fredensborgveien kaltes den øvre veien til Sagene. Damstredet het omkring 1830 Bergfjerdingsgaten.

Navnet Bergfjerdingen har jeg støtt på første gang 1767, men det later ikke til å ha vært så alminnelig brukt, for det meste er det uttrykket «under Agersberg» som brukes.

Folk har nok langt tilbake i tiden ført opp sine hytter her. Da man rev panelet i Damstredet 14 (som i sin nuværende form vel er fra 1850-årene) viste det seg at det var bygget over en gammel lav tømmerbygning av nesten samme dimensjoner. Det merkelige er at denne stue har hatt de lave brede vinduåpninger, som var vanlige i blyvinduenes dager. Hvis ikke noen omverv av tømmerbygningene er borte, skulle stuen bare ha vært 1,70 m under loftet, men litt høyere har den nok vært. Jeg kunne tenke meg at den skriver seg fra ca. 1700. Det er lite trolig at den er blitt flyttet hit, slik vi skal se at den gamle tømmerbygningen ved Damplassen er.

I 1700-årene ble eiendomstransaksjoner i Bergfjerdingen praktisk talt

aldri tinglest. Den eldste handel vi kjenner for Damstredet 14 er da tømmermann Erich Jensen i 1816 kjøper stuen av enken Anne Marie salig Kindt, som med sine to barn skal ha bolig der på livstid.

Den eneste eiendom nede i Bergfjerdingen som vi til en viss grad kan følge langt tilbake i 1700-årene, er Fredensborgveien 38—40, der hvor Damstredet går opp. Den kaltes merkelig nok for Enden av Bergfjerdingen. Eldste kjente eier er Anders Jensen, som solgte den til Gunder Tomesen, hvis enke i 1773 overdrar den til Ole Gulbrandsen for 40 rd. Den lå da mellom Anders Meyer bilthuggers løkke og Bent tømmermanns enkes gård. Når Oles datter selger den i 1812, er der en laftebygning med stue og kjøkken, hvori en bakerovn og en tilhørende liten urtehave. Eiendommen deles i 1829.

Syd for Hukebak lå i 1736 «under Agersberg» Eric Olsens stue. Det kan neppe være det samme sted som i 1784 kalles Jydegården, og hvor Hans Pedersen selger øl og brennevin. Jeg er tilbøyelig til å tro at dette er den gård vi på Patroclus Hirsch' kart fra 1795 ser i det spisse hjørnet mellom Fredensborgveien og Møllergaten. Den lå jo laglig til for ølsalg, i motsetning til de små hyttene oppunder Akersberget.

Nedenfor Ole Meyers løkke får Niels Svendsen i 1767 en liten tomt i selve berget, hvor han vil sette et lite bakhonshus (reisverkshus). Det ligger ved Ole Monsens hus og gangstien til Jens Nilsens tomt. Tross alle disse opplysninger kan vi ikke si bestemt hvilket sted dette er, men antagelig er det en av hyttene syd for Nedre Hukebak.

Det er altså en del som synes å ha fått tillatelse til å bygge her, hvis da ikke eiendomsforholdene går langt tilbake. Av Hirsch' kart fra 1795 fremgår det at der ennu bare er en spredt bebyggelse. Det meste later til å være bitte små hytter. Vi finner større bebyggelse ovenfor der hvor Fredensborgveien og Møllergaten møtes, det er Hukebak, Øvre og Nedre, som ligger utenfor rammen av denne artikkel.

Oppunder Akersberget ligger så fire små hytter med haver imellom. Omkring 1770 har kanskje de tre hørt til Niels Svendsen, Ole Monsen og Jens Nilsen, som er nevnt ovenfor.

Nede ved veien ligger så en lang have med et hus i sydenden, sannsynligvis nu nr. 46 til 52.

Mellom dette og Damstredet ligger en have med hus i hver ende.

Damstredet, sett fra Damplassen. Foto: Lilli Johnsen.

Oppe i Damstredet finnes et ordentlig hus, det er det ovennevnte nr. 14.

Nede i bakken har vi en ganske liten hytte og så mot Fredensborgveien et parti like små hytter med haver foran. Kartet er her feiltegnet. De siste hyttene må være Damstredet nr. 18—22.

Kroken er her helt ubebygget. Ved Akersveien ligger et par hus mellom Kroken og Damplassen. Kroken er også feiltegnet. Der er ingen krok, smuget følger løkken Rosenlund, hvilket det sikkert aldri har gjort. På oppsiden av Damplassen har vi Solberg, som vi kommer tilbake til nedenfor.

Så mange mennesker kan det ikke ha bodd i Bergfjerdingen på den tid. Det ser heller ikke ut som det har skjedd noen større forandringer de nærmest følgende år. I 1801 var der nemlig bare omkring 80 beboere. De fleste av disse hadde nok uten videre seremonier slått opp en skarve stue på disse udyrkbare fjellrabbene. Denne ukontrollerte hyttebebyggelsen tok kraftig til rundt byen i begynnelsen av 1800-årene. Algier og Tunis på Ruseløkkbakken er det mest kjente fattigstrøk fra denne tid. Slik kunne det ikke fortsette, det var en sosial skamplett.

Den som tok affære var sikkert Erich Thurmann, kjøpmann og ridder. Han er den eneste som har fått reist seg et monument på grunn av sin innsats i byens kommunale liv, især da på de sosiale områder. Monumentet som ble reist av Selskabet for Christiania Byes Vel i 1817 på hans grav, er selvfølgelig forlengst rasert.

Thurmann får i 1815 satt igjennom at det skal bli ordnede eiendomsforhold i Bergfjerdingen. Sammen med branndirektør Hiøring er han personlig til stede ved hver eneste oppmålingsforretning, som så danner grunnlag for utstedelsen av tomtebrev. Dette og påfølgende år utstedes det femogtyve tomtebrev. Flere av tomtene var slett ikke så snaue, for man regnet gjerne med at de skulle gi plass for en liten havestump. Havene ble dog i de fleste tilfelle ikke gamle, tomtene fikk man med tiden som oftest delt i både to, tre og fire deler. De nu fullt utbyggede tomtene i Damstredet 18, 20 og 22 gikk for eksempel opprinnelig helt ned til Fredensborgveien, slik som Fredensborgveien 28 ved siden av fremdeles gjør.

I og med at det ble utstedt tomtebrev og derved skapt ordnede eien-

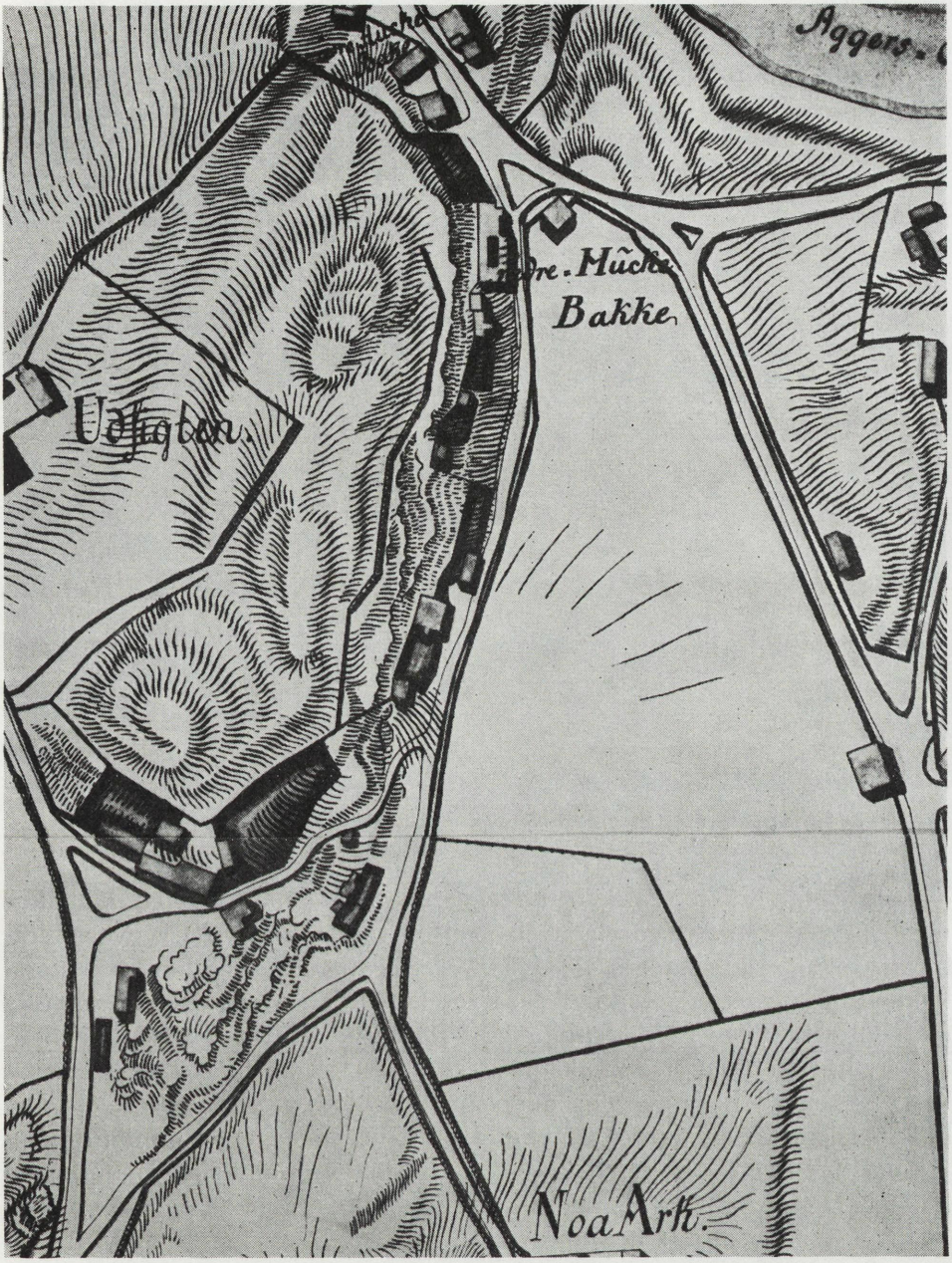

Utsnitt av Patroclus Hirsch' løkkekart fra 1795.

Trappen ned fra Damstredet til Fredensborgveien. Foto: Lilli Johnsen.

domsforhold, ble selvfølgelig alle eiendommene matrikulert. Matrikuleringen ved den nye forstadsbebyggelsen fra Hammersborg over Bergfjerdingen, Telthusbakken — Øvre Bergfjerdingen — og bort til Akersbakken ble meget eiendommelig og rotet. Alle eiendommene ble nemlig matrikulert under forstadsnummer 353, men tilføyet forskjellige bokstaver. Først enkle, store bokstaver, så dobbelte, og til sist tredobbelte. Til disse store bokstaver er det som oftest føyet små bokstaver. Det kommer gjerne av at de opprinnelige tomtene er blitt oppdelt, men ikke alltid. For eksempel har nesten alle tomtene omkring Damplassen 353 xx. Der er 353 xx a, 353 xx b, 353 xx bb, 353 xx c, 353 xx d og 353 XX e, ikke så lett å holde rede på.

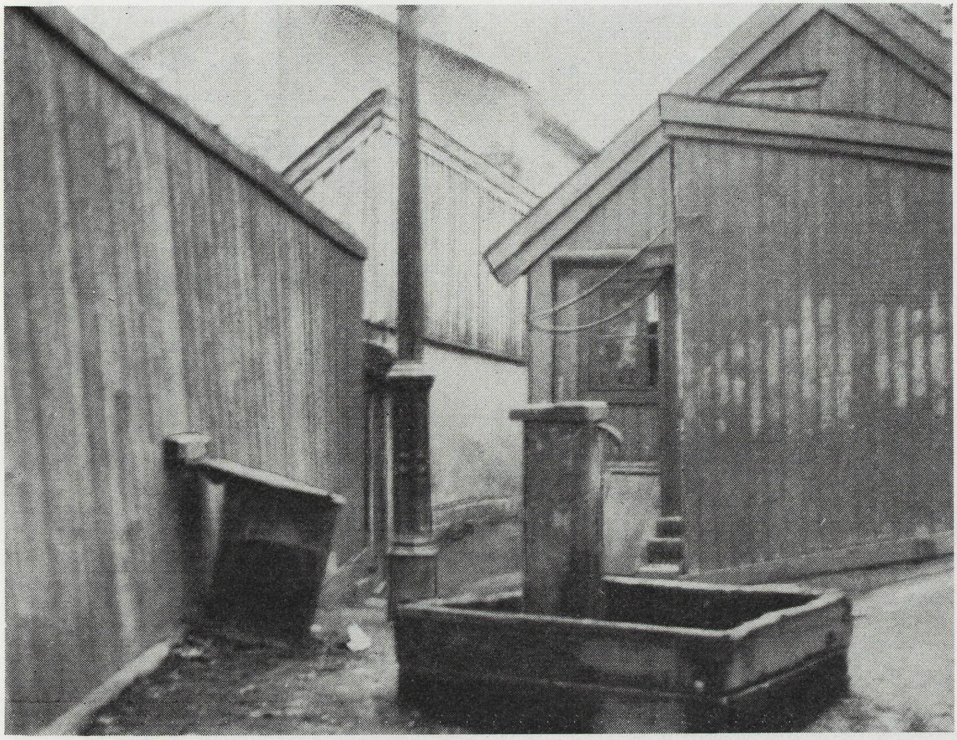

Vannposten ved Damstredet.

Disse relativt ordnede forhold medfører at alle hyttene her må branntakseres og assureres. Nå, man forhastet seg ikke, branntakstene kom først i 1818—1819. Fra disse årene har vi således god oversikt over hvorledes denne enkle forstad artet seg. I alminnelighet var det ikke rare greiene.

Bebyggelsen.

Laftehusene er i avgjort flertall. En sjelden gang er de utvendig panelt, en gang til og med malt, men det var da også hovedbygningen til en større gård.

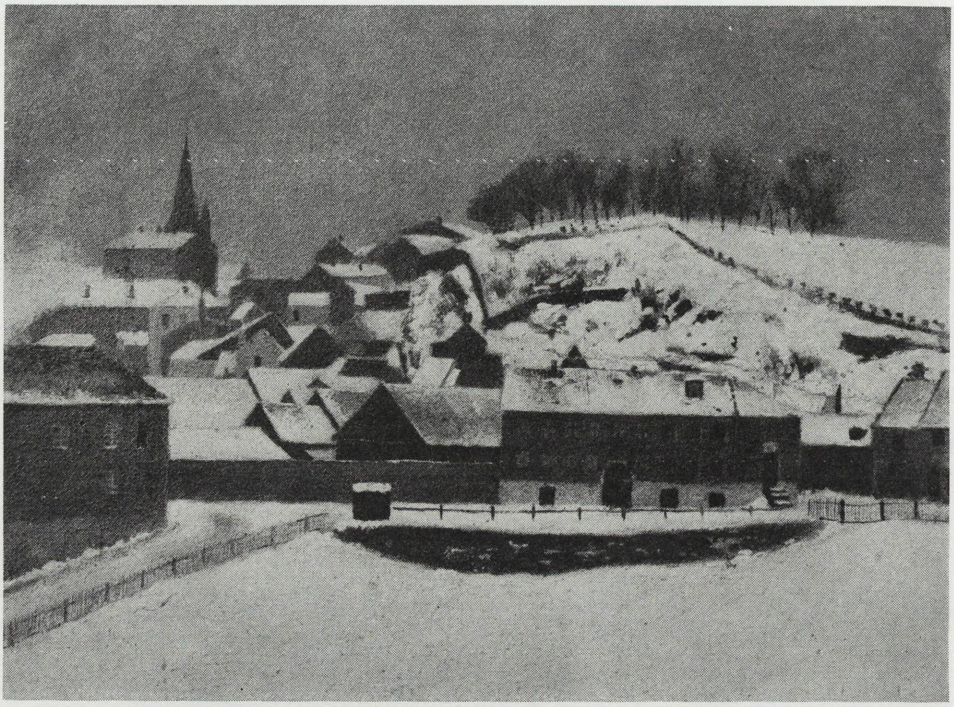

Bergfjerdingen fra Fossveien. Maleri av Edv. Munch.

Plankehus er ikke sjeldne. Nå og da er de tilbygninger til andre, men oftest selvstendige hus. De fleste av dem er kledd utvendig, enten med panel, men helst båndstaget og rappet (et var innvendig rappet), også et laftehus var utvendig rappet. Hus i utmuret bindingsverk er heller ikke sjeldne. Det høres flott ut, men kjenner man den enkle måten som slike hus i førstedene ble utført på i den tiden, blir man ikke imponert. Et enkelt av disse husene var panelt utvendig.

Det som forbauser er at så mange som halvparten av disse enkle husene hadde tegltak, de andre hadde bordtak. Ved de aller fleste av de tegltekte var nok lekterne blitt slått direkte på takstolene uten noen underpaneling.

En del hus hadde muret ovn i stuen, men de fleste hadde en skarve

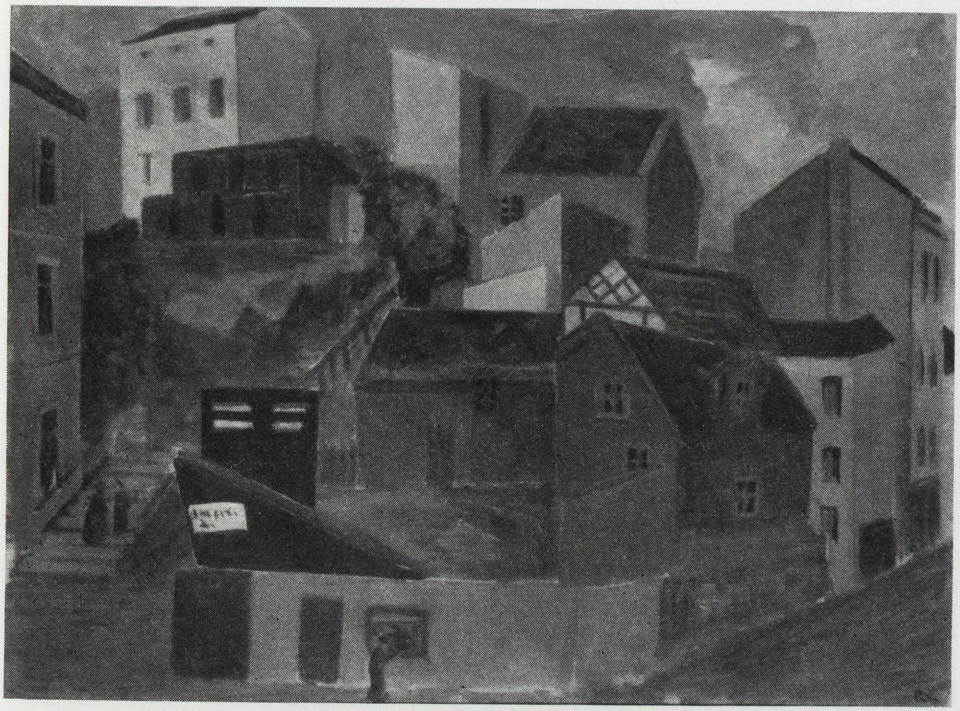

Bergfjerdingen fra Fredensborgveien. Maleri av Ragnhild Kaarbø.

jernovn. I kjøkkenet var det gjerne skorsten (kjøkkenpeis), en sjelden gang også bakerovn.

Det minste huset var ikke større enn 12 m², et annet var på 16 m². De fleste var mellom 24 og 36 m², men temmelig mange var på mellom 40 og 70 m². Et hus hadde sogar to etasjer. I de minste hus var der ikke kjøkken. I et hus på 57 m² var der to leiligheter. Bare en tredjedel av husene hadde kjellere. Da alle byens vannledninger gikk nedenfor den østre delen av strøket, får vi håpe at der var en vannkum, enda den ikke er merket av på noe kart. Øverst på Damplassen lå Billedhuggerdammen, som kanskje var god å ha. Brønner har der sikkert også vært.

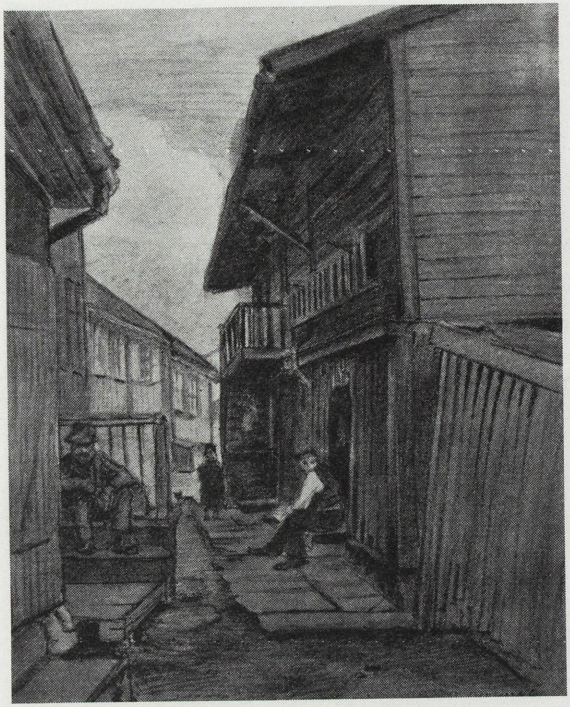

Smuget ved Damstredet. Til høyre Damstredet 18 og 20. Tegning av L. Lacomblé 1912.

Beboerne.

Det sosiale nivået var sikkert meget fattigslig. Det var ikke sjeldent at forsorgen fikk overta. Vi ser på folketellingen av 1801. Det finnes dog unntagelser, f. eks. i Akersveien 20, hvor linveversken Olina Olsdatter bor. Hun driver det relativt stort, de er fire som vever, derav en i lære. Det må ha hersket en viss velstand. Her finner vi Bergfjerdingens nesten eneste tjenestehjelp, den 26-årige Marthe. Ja, Oline var det nok ikke så verst med. På gamle dager får hun seg en ny mann, til og med en tollbetjent. En blind hattemaker med familie losjerer i gården.

Der er nok en linveverske i Bergfjerdingen, hos henne losjerer en tigger, slike har vi ytterligere et par av. Stort bedre er det vel ikke stelt med koner som bærer sagflis eller ved, hvilket det er flere av også

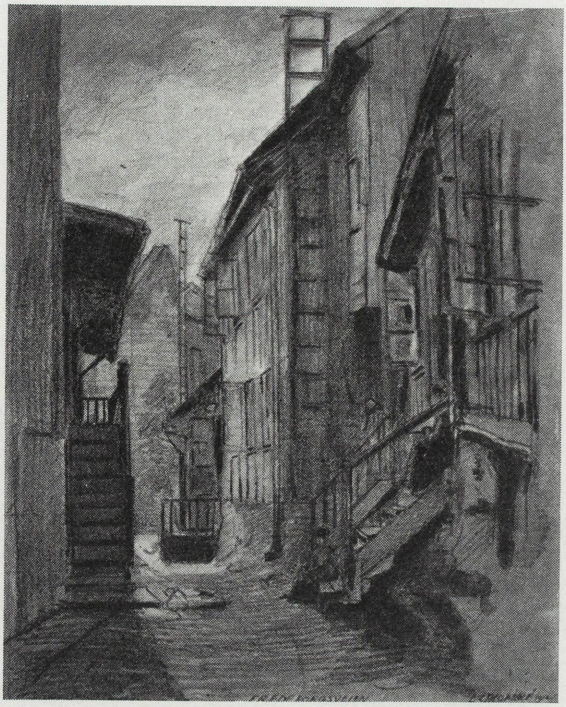

Smuget ved Damstredet. Til høyre Fredensborgveien 30. Tegning av L. Lacomblé 1912.

av arbeidskoner. Men der er en rekke håndverkssvenner: murere, snekkere, tømmermenn, sagdrenge etc. Som nevnt bodde der på den tid ca. 80 mennesker i Bergfjerdingen.

Med tiden heves strøket noe, der kommer enkelte borgere av byen, høkere, bakere og slaktere. Over- og undergraver ved kirkegården. Postmaker Jacobsen bor jo beleilig, her hvor alle byens vannledninger går forbi, som det er hans yrke å reparere. I det hele tatt finner vi enkelte lavere bestillingsmenn; men håndverkssvenner og slike hvor yrket ikke er nevnt, er i flertall.

Tidlig i 1859 utbryter det brann i strøkets mest kronglete del, oppe mot Akersveien.[1] Stadskonduktør Chr. H. Grosch tar et kraftig befal, og allerede 11. mai vedtar reguleringskommisjonen en helt ny tomte-

[1] Det brente mot Damstredet t. o. m. nr. 8 og mot Kroken t. o. m. nr. 7.

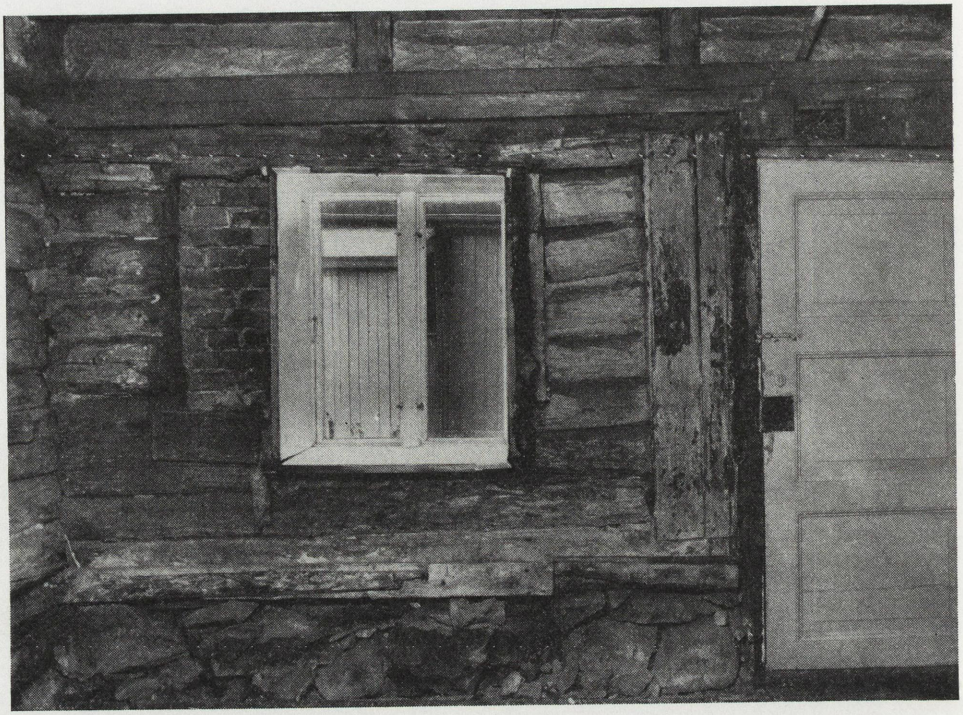

Den gamle tømmerstuen inne i Damstredet 14. Til venstre sees den opprinnelige, delvis

inndeling, og neste år kan man gå i gang med å bygge, alle makeskiftene er tingleste og i orden.

Vi har ingen ordentlig folketelling mellom 1801 og 1865. Denne siste gir selvfølgelig et ganske annet bilde enn den forrige. Hvis man unntar brannstrøket fra 1859 så bor det nu litt over 500 mennesker. Tomtene er fullbygget og husene er gjerne på- eller ombygget.

På sine steder må det ha vært en rent uhyggelig trangbohet. I det lille Damstredet 22, hvor i høyden et ektepar bør bo, var der tre husholdninger med 14 personer.

Ved siden av, i nr. 20 og 18, var det ikke stort bedre, 8 husholdninger med 33 beboere. I nr. 5 over gaten finner vi 6 husholdninger og 24 beboere. Nr. 14, hvor idag Stig Egede-Nissen residerer, hadde

gjenmurte vinduåpning, til høyre for det den igjen innsatte opprinnelige døren.

18 beboere på 4 husholdninger. I det lille nr. 11, som Mona Hofland og Esben Skjønberg nu bygger om, bodde 18 mennesker. Også nede i Kroken var det et par steder triste forhold som i nr. 8 og 9, men i de små husene vest for trappen later det til å ha vært hyggeligere, i nr. 11 og 14 bodde henholdsvis to og fire personer. I det siste bodde Studentersamfundes gamle bud Jarmann Hansen med sine tre barn.

Gårdene utefter Fredensborgveien var slett ikke så overbefolket.

Ser vi på husfedrenes yrke, så dominerer håndverkerne, især bygningshåndverkere, men der er selvfølgelig også mange industriarbeidere; her er bryggeriarbeiderne en sterk gruppe. Av utdødde yrker noterer vi hakkelses- og korkeskjærere, blant kvinnene et par iglekoner, den ene var også koppekone, så har vi et par kurvekoner. En

musikus og en gartner høres hyggelig ut. Det militære briljerer med en eneste kavalerist. Politiet er bedre representert.

I Fredensborgveien 44 bodde preste-enken Hanna Storm med sine to sønner, den ene student, den annen kadett. De hadde selvfølgelig en tjenestepike, slike var det ellers tynt med, men postekspeditøren i Kroken 15 hadde sogar to. Rosinen i pølsen er borgermester Frølich, der med sin familie bodde i Fredensborgveien 64. Han hadde hest og får. Dyr er det helst smått med, en vognmann i nr. 42 hadde to hester og en korkeskjærer i nr. 52 to griser.

Nei, Bergfjerdingen på den tid bød både på godt og ondt, dog mest på ondt.

Solberg.

Billedhuggerdynastiet Meyer er, selvfølgelig med unntagelse av Henrik Wergeland, det eneste kjente navn som er knyttet til Bergfjerdingen, Meyer er likesom urinnvånerne. Den eldste er Ole Andersen Meyer (et sted sies det at han var fra Sogn). Han tok borgerskap i 1748, men likesom et par andre billedhuggere (Gert Reimers og Nicolay Borg) før ham, syntes han levebrødet var for magert, så han fikk det i 1760 utvidet til også å gjelde stelmakeri (hjulmakeri). Det hjalp heller ikke, så i 1764 skaffer han seg kongelig tillatelse til å selge i stort og smått «all slag indriges fra vore riger Danmark og Norge indkjøbte varer». Til tross for at han var slik begunstiget nekter han å ta imot offentlige oppdrag, sier seg å ikke kunne skrive. En kjøpmann som ikke er skrivekyndig, nekter magistraten å tro på. Men da han i 1774 kommer i klammeri med general Sehested på Oslo Ladegård på grunn av at han hadde gått over generalens marker på en sti til Saksegården[1]) og fått hugg og slag, stiller magistraten seg helt på billedhuggerens side. Ole Meyer er ansett og aktet som «en skikkelig, troe og reedelig borger, flittig og nyttig haandværker».

Ole Meyer har sannsynligvis vært svenn hos Nicolai Borg, da denne har flyttet til byen og var blitt kjøpmann, etablerer Meyer seg i hans gård på Hammersborg, som han kjøper i 1754.

[1] Ole Meyer var i 1759 gift med Elisebeth Riis, enke efter Clemet Heide. Denne hadde gård på Saksegårdens grunn, som dog allerede var solgt i 1757.

Hans operasjoner ved Bergfjerdingstrøket begynner i 1759 da han kjøper en løkke her ovenfor (nr. 166 og 168) som senere ble kalt billedhuggerløkken. I 1765 får han kjøpt nok en løkke (nr. 142 og 143). Den lå syd/øst for den forrige og strakte seg til de hus som lå ved veien til Sagene (Fredensborgveien) og bort til Hukebak. Samme år søker han magistraten om en tomt, «et øde stykke grund ved Aggerbakken for derpaa at opføre en huusebygning og en liden indhegning ved samme til gaardsrum, eftersom han ved samme har tilkjøbt sig en løkke». Magistraten imøtekommer andragendet, da man finner at det bare er skalberggrunn og til ingen nytte for byen. Tomten strekker seg fra en i Akersberg værende kjørevei på nordre side av veien og til der hvor berget blir mer steilt, en strekning på 28 alen, så 60 alen langs det steile berg, i øst var det også 28 alen. Denne tomt er den nuværende Damstredet 1, tross det snakkes om Akersbakken som gaten nord for Akers kirke nu kalles (den kaltes i gamle dage for Kirkeveien). Kjøreveien i Akersberg er det nuværende Damstredet. Meyer hadde av regimentfeltskjærer Banning kjøpt et lite hus som han aktet å flytte hit. Et par år senere får han utvidet sitt område. Den nye tomt strekker seg fra den forrige 48 alen østover, utefter berget, den smalner av og er bare 9 alen i østenden. Han kaller stedet Solberg.

De angivne mål stemmer på ingen måte med den nuværende eiendom, som dog helt er den samme som ved oppmålingen av 1836. Selve gårdstomten er her 1447 alen^2 og haven 2631, tilsammen 4078 alen^2, og de bevilgede tomter var bare 2102 alen^2.

Dette er ikke noe merkelig, tomtene pleier nesten alltid å være mindre ved eldre målinger enn ved yngre. Dessuten kan Meyer ha beholdt en del da han solgte løkkene. Han satt ikke lenge med dem, nr. 142 og 143 som han i 1768 ved magistratsbevilling hadde fått utvidet med 2016 alen^2 — blir solgt i 1772 og billedhuggerløkken to år senere. Heller ikke Solberg beholder han, men overdrager stedet i 1767 til sin brorsønn mesterbilledhugger Andreas Hansen Meyer. Han forbeholder seg dog på livstid fri og ubehindret kjøre- og gangvei til den ovenfor beliggende løkke, som han da ennu eide.

Andreas Hansen Meyer tok borgerskap i 1761, bare 20 år gammel. Det var som billedhugger og stelmaker. Han synes å ha drevet det stort

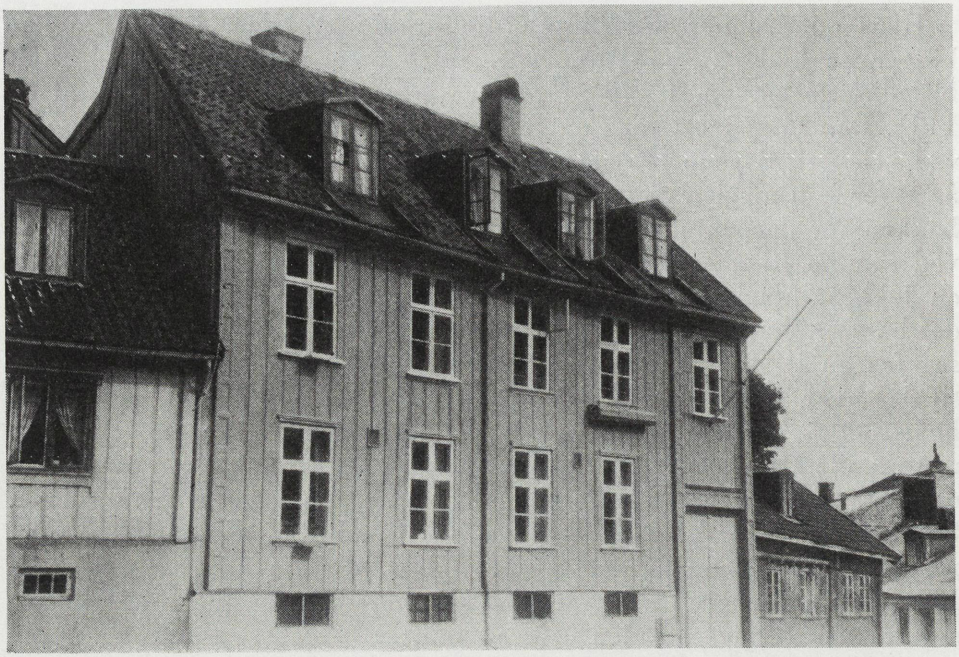

Solberg. Vi må kunne gå ut fra at Henrik Wergeland bodde i denne bygning som nygift 1839—41. Bygningen var da ny.

oppe i Bergfjerdingen. Han hadde tre sønner og en svigersønn i bedriften, dessuten nevnes hjulmakersvennen. Andreas Meyer er en forutseende mann; allerede i 1780 brannforsikrer han sin eiendom, noe som var uvanlig ute på bymarken. Hovedbygningen var panelt og oljemalt og hadde ni vinduer. Foruten stall og fjøs var der to sammenføyede materialhus av reisverk og bordtekte. «Udi urtehaven paa samme tomt er et opbygd lidet lysthus af bindingsverk, klæd og træket indvendig, derover loft og bordtak». Det må være en forløper for Wergelands berømte lysthus, lå antagelig på samme sted som det. Bemerkelsesverdig er det at de innvendige vegge var betrukne. Det hadde to fag vinduer.

Anders Meyer har tydelig sitt verksted i et av materialhusene, så det må ha vært ildsted der. Her hadde han i 1790-årene installert en

Solberg. Den gamle bygning som Ole Meyer flyttet til Damplassen i 1765.

såvidt jeg vet enestående maskin, nemlig en sag «gaaende med hjul». Til og med eksperter på redskapskultur har aldri hørt tale om en slik maskin. Det har vel vært en forminsket vannsag, hvor vannhjulet var erstattet med et svinghjul som ble sveivet for hånd. En båndsag kan det ikke ha vært, man kunne på den tid ikke smi slike blade, men hadde lykkes å smi ganske tynne sagblad, såkalte silkeblade. Har Andreas selv konstruert maskinen? Særlig vellykket kan den neppe ha vært, da vi aldri mer hører om noe slikt. Videre var der et dreierverksted i skuret. På grunn av disse nye innretninger ble taksten hevet fra 40 rd. til 80 rd. Derimot var lysthuset bare satt til 10 rd. mot før 20 rd.

Andreas Meyers eldste sønn dør i 1806 — året efter faren —, den nest eldste like i forveien og svigersønnen går også bort tidlig. Det blir sønnen Ole, 20 år ved farens død i 1805, som overtar. Han har visstnok

sløyfet billedhuggeriet og helt gått over til hjulmakerfaget, som allerede grandonkelen var inne på. Om han har vært noen flink håndverker vet vi ikke. Alt tyder dog på at han har gjort det godt. Det bemerkelsesverdige er at han var venn til Henrik Wergeland. Når han i 1837 skriver sitt omhyggelige testamente, blir det bevidnet av Wergeland. To år senere en tidlig vårdag flytter Wergeland med sin brud inn på Solberg, og Veslebrunen får stallrum her. En tilføyelse til testamentet blir en uke før bryllupet også bevidnet av Wergeland. Denne flytter til Grotten samme år som vennen Ole dør (1841).

Ole hadde lenge vært enkemann og hadde bare en fostersønn, hjulmaker Niels Iversen fra Lier, som blir universalarving. Denne skal dog forsørge Oles to ugifte søstre, «som det anstaar fruentimmer af Oles slægt», ja de skal bli boende og fortsette å stelle husholdningen. Han skal også hjelpe den tredje søsteren, enken Susanne, og helst gifte seg med hennes datter, hvilket han dog aldrig gjør. Ved folketellingen 1865 var han en 69 år gammel ungkar, bodde alene uten en husholderske engang. Der var fem husholdninger og 30 beboere; mest ruvet kaptein Nicolai Bølling med kone og fem barn og tre tjenestefolk.

Det er betegnende at Ole Meyer, da han hadde fått tomten, flytter dit et gammelt hus. Det må være den 1-etasjes bygningen som ligger til høyre, hvor stokkene over bjelkelaget ligger en stokkbredd utenfor veggen. Det er en meget gammel type, ikke yngre enn fra begynnelsen av 1700-årene. Altså mye før Ole Meyers tid.

I 1805 sies bygningen å inneholde tre værelser og kjøkken og hadde hele ti vinduer. I linje med den lå de ovennevnte reisverks materialhus, bryggerhus etc., og i gården stall, fjøs etc. i en bygning delvis av tømmer, dels reisverk. Der var i nord ytterligere et materialhus delvis i utmuret bindingsverk. Haven kalles ubetydelig, der er det lille lysthus (i 1819 var det omtrent ved det gamle).

Vi har ingen takst over gården ved Ole d. y.'s død, fostersønnen skulle overta uten registrering og slikt. Det kan dog ikke være tvil om at Ole må ha bygget den vakre to-etasjes empirebygningen som har remplasert det ovennevnte materialskur til gaten. Hele tonen i testamentet tyder på at han ikke var trangbodd. Stilistisk skulle begynnelsen av

Henrik Wergeland ved vinduet på Solberg. Radering av A. Møller 1839.

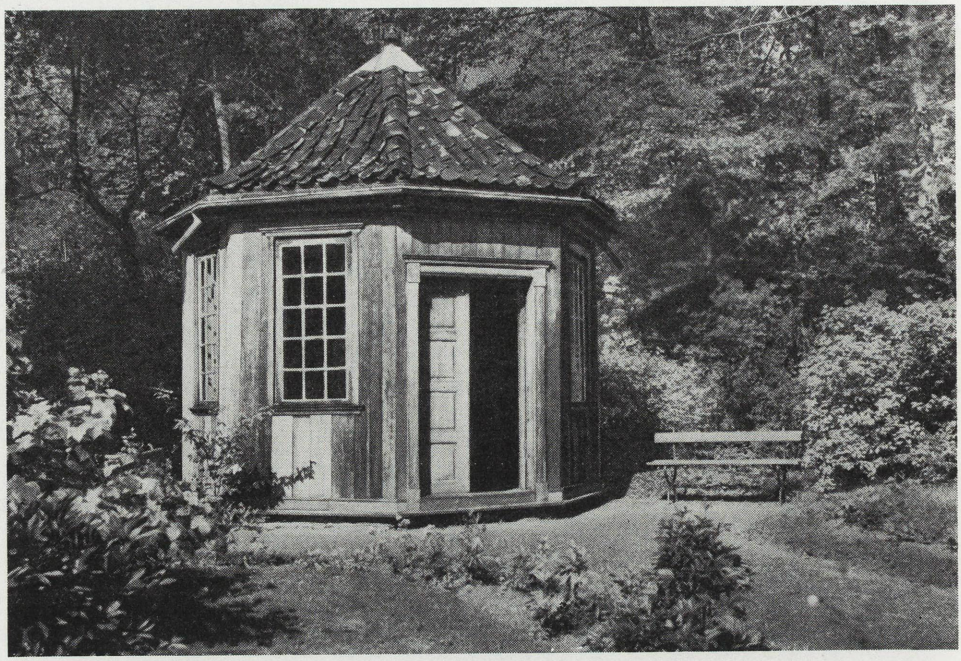

Wergelands lysthus, som stod i haven ved Solberg. Nå på Norsk Folkemuseum.

1830-årene passe godt, og i det gamle huset ville det ha vært umulig, ved siden av Oles bolig, å skaffe Wergeland en leilighet.

På oppmålingen av 1836 ser vi inne i haven opp mot fjellveggen Wergelands lysthus (nu på Folkemuseet). Det kan ikke være det samme som det i 1780. Man kan tenke seg at Ole har bygget den velinnredede paviljong for at Wergeland her skulle ha et fredelig sted i den vakre have å ty hen til. Niels Iversen blir boende i gården til henimot 1870-årene. I over 100 år hadde billedhuggere og hjulmakere holdt til her, men nu var det slutt.

Foran gården opptokes nesten hele den trekantige plassen av den nevnte såkalte Billedhuggerdammen, som allerede i begynnelsen av 1850-årene ble gjenfylt. På sydsiden av dammen ned mot Kroken lå en overordentlig kronglete bebyggelse med en stor bergknatt midt i (stenbrudd for veivesenet i 1850-årene). Her hadde Ole Meyer den eldre

også hatt en gård som han overdrar til sin bror Bernt Andersen Meyer, far til billedhugger Andreas Meyer. Det kan ikke ha vært rare greiene. Bernt Meyer selger gården i 1780 for 25 rd. til Krigshospitalkassen, hvor han var pensjonist. Forbeholder dog at hans sønn skulle bli boende mot en riksdaler i årlig leie. Tomten var dog som vi skal høre stor. I den lille gård ved siden av xxc flytter Andreas' ovennevnte datter Susanne inn i 1812, efter at hun er blitt fraskilt. Hun blir boende her til sin død 1856.

De forskjellige eiendommer.

Damstrædet.

1 og 3 Solberg behandlet i særskilt avsnitt.

5 og 7 353 P P. I 1801 selger fattigkommisjonen piken Dorthe Pedersdatters hus for 50 rd. I 1815 får kjøperen, murersvenn Halvor Madsen, tomtebrev. Halvor Madsen fraselger i 1821 den øvre del av tomten (76 m^2) til slakter Halvor Amundsen for 10 spd. Denne må straks ha bebygget den. Da han to år efter selger eiendommen, betinger den nemlig en pris av 250 spd. Kjøperen er skomaker Ole Iversen som i 1832 får kjøpt ytterligere 58 m^2 av murersvennen. Disse 134 m^2 blir Damstrædet 5. Den bakre delen av det sist kjøpte tomtestykke har skomakeren bebygget. Den fremste del mot gaten var ifølge oppmålingen av 1836 ennu ikke bebygget. Av stilistiske grunner mener jeg at tomten antagelig kort efter ble fullt utbygget og hele gatefasaden forsynt med det velpleiede empireutstyr som den fremdeles har. Hele gården er i to etasjer. Den har et meget lite gårdsrum med svalgang. I annen etasje er rummene svært lave under taket.

No. 7 353 P P a. Denne eiendommen beholder altså murersvennen Halvor Madsen. Det er trolig at piken Dorthe Pedersdatters hytte har ligget her. I 1817 lå der nemlig en stue på bare 4,5$\times$4 m med et vindu, selvfølgelig med bordtak; branntaksten var 30 spd. Den lå nok ennu der da mureren i 1832 selger stedet til vekter Jens Andersen. Prisen var 40 spd. Vi har ny branntakst fra 1836. Tomten sies i 1832 bare å være 79 m^2, men var alt i 1836 på 122 m^2, så vekteren har vel fått

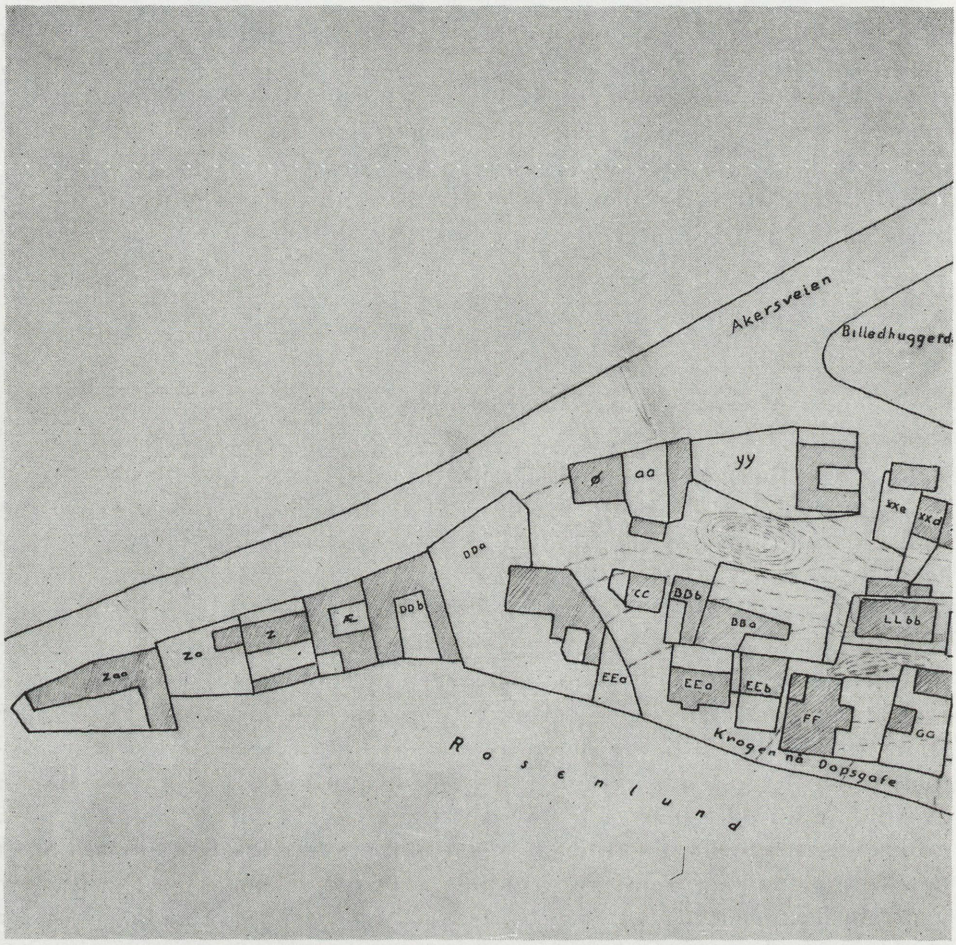

Kart sammensatt av oppmålingsbrevene

et stykke av den ved siden av liggende, åpne bymark. Huset som sikkert, i hvert fall delvis stammer fra vekterens tid, er så vidt lite at der også er plass for en liten have. Branntaksten var i 1869 210 spd. 9 og 11 353 Q Q. I 1815 får Jens Larsen tomtebrev på sin bebyggede tomt. Der lå en rappet plankebygning på 17×7 alen med to værelser,

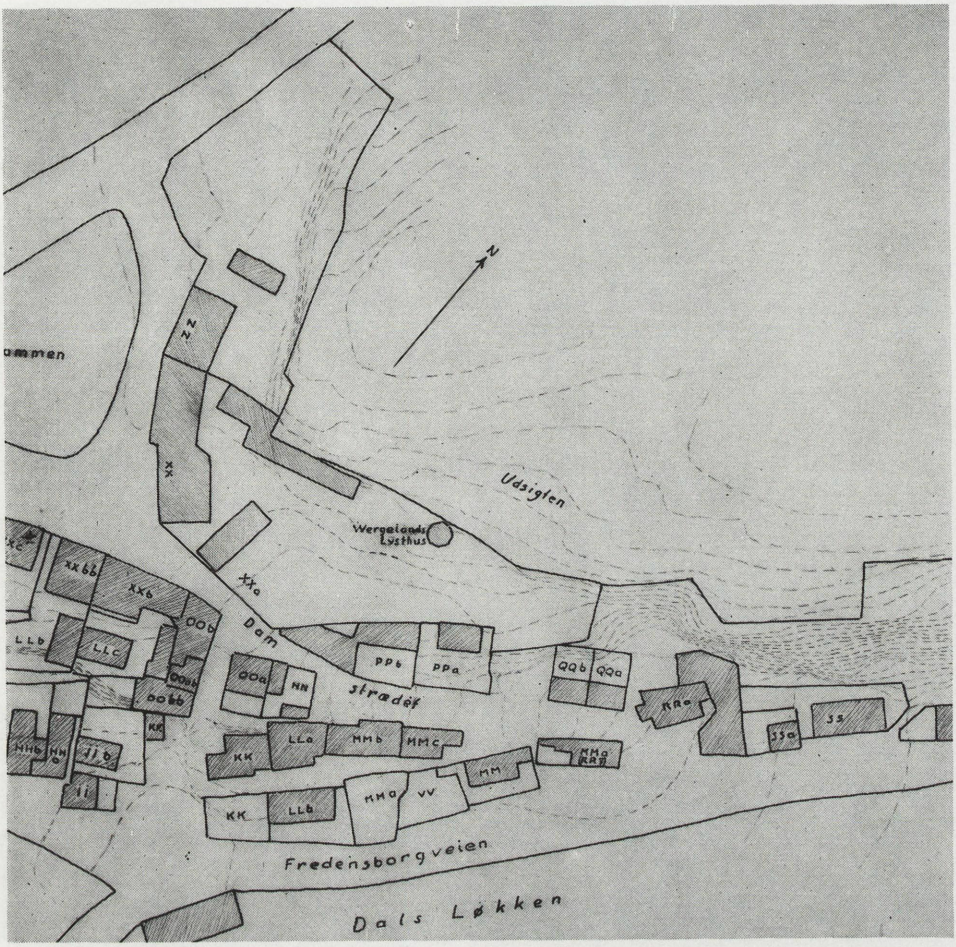

fra ca. 1836.

begge med ovn og kjøkken. Den var tegeltekt og taksertes til 100 spd. I 1818 selger han halvparten av både hus og tomt til Ole Iversen, det blir nr. 9. Denne del av plankebygningen lå der ennu i slutten av tredveårene. Den nuværende to etasjes murbygning stammer antagelig fra 1850-årene. Det er skreddersvenn Hedenskov som i 1848 kjøpte

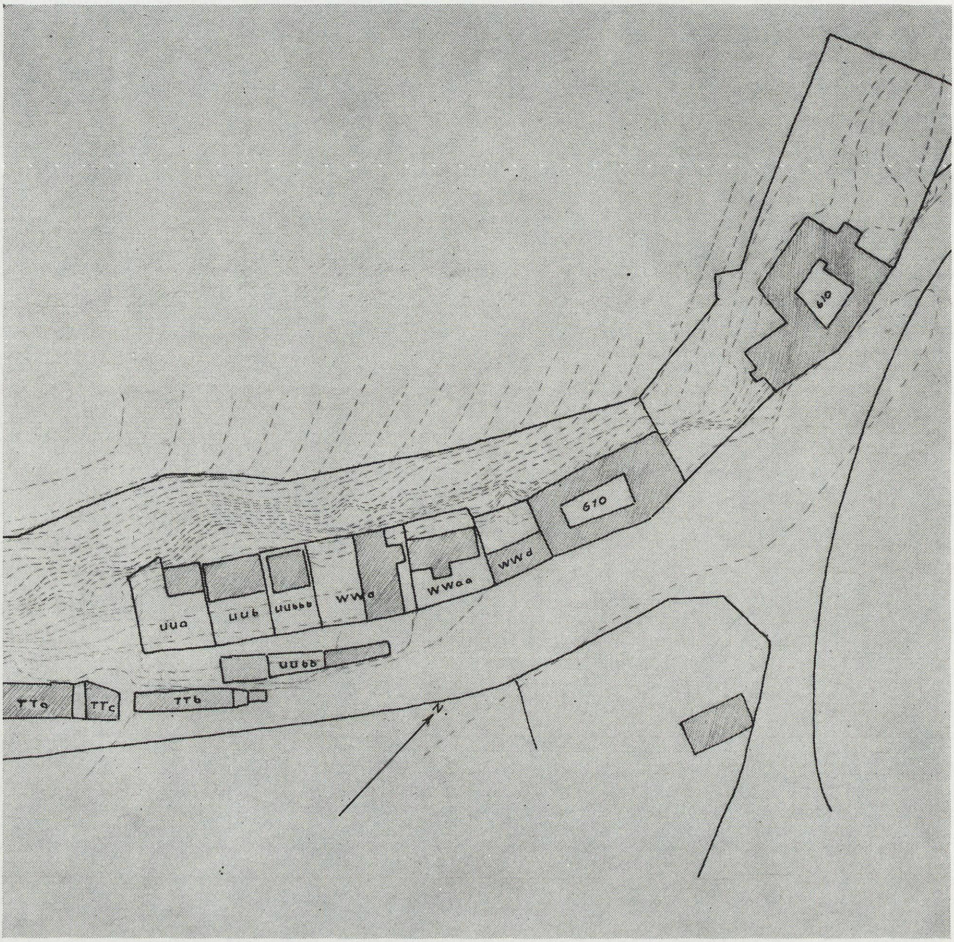

stedet for 50 spd. som har bygget den. Da han 13 år efter selger det til snekkermester Svend Gudmundsen, er prisen hele 777 spd. Tomten mellom denne og nr. 7 ble vel antagelig på den tid tillagt eiendommen til have. Ved oppmålingen i 1836 var det ennu åpen bymark.

11 353 Q Q a. Man skulle tro at Jens Larsen har fjernet sin del av plankebygningen. I 1827 assureres en bygning i utmuret bindingsverk

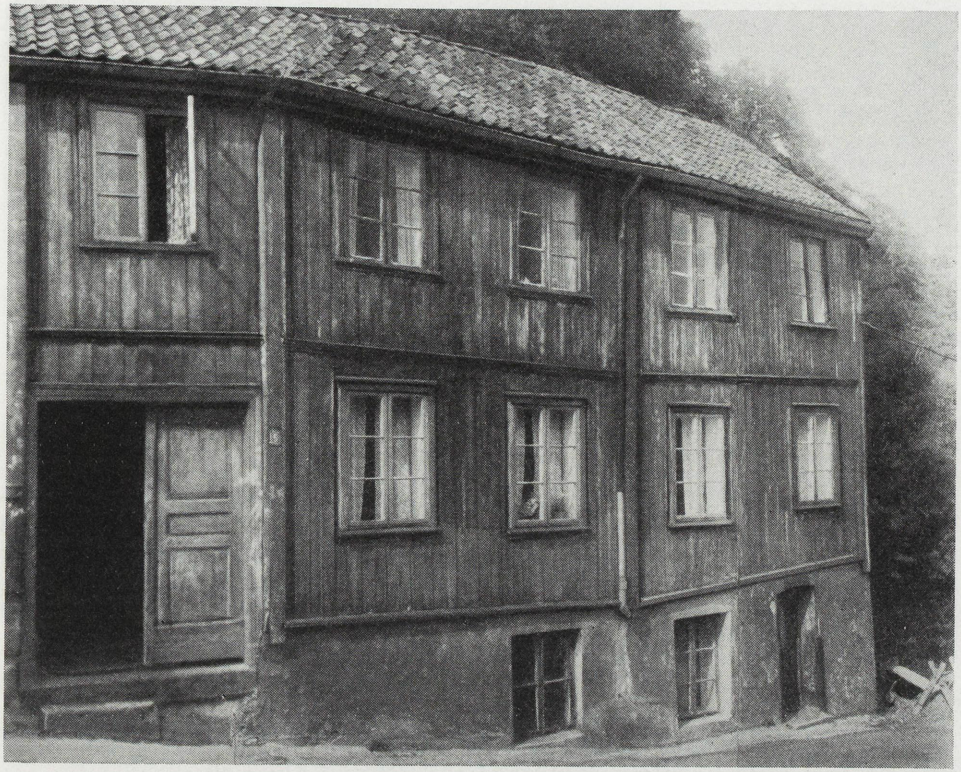

Damstredet 5.

(5,5×6 m) på to rum og kjøkken. Det rare er at plankebygningen står der ennu, den har vært revertert utenpå, nu forlengst panelt. Den går snart over til Peder Marcusen, hvis enke selger den i 1864 for 300 spd. til en murer.

Ved Damstrædets nedside brente den øvre del (1859) innen den nuværende matrikulering.

353 X X e, øst for smuget, ned til den høye bergknabb midt i kvartalet. Den selges i 1812 av Halvor Christophersen (som ikke kunne fremlegge noen adkomst) til Susanna Meyer for hele 460 rd., men det er i inflasjonen. Efter hennes død i 1856 er prisen bare 480 spd.

Damstredet 9.

Hun hadde i 1817 bare en liten laftet stue på 5½×4½ m. Den var panelt og hadde bordtak. Der var bare stue og kjøkken.

353 XXd, XXc, XX bb. Under kapitlet om Solberg nevnte vi at Ole Meyer hadde eiet denne eiendom og overlatt den til sin bror Bernt Andersen Meyer, der i 1786 overdrar den til Krigshospitalet for 25 rd., men mot at hans sønn, billedhuggersvenn Anders Meyer, skulle «nyde» stuen i disse hus til beboelse mot 1 rd. i leie. Efter et par mellomhender kjøper malermester Gulbrand Sørensen eiendommen i 1812. I 1822 går han igang med å utparsellere den.

4 XX d kjøpes av Ole Jørgensen Averstad.

6 XX c kjøpes av Anders Olsen Averstad.

8 XX bb kjøpes av snekker og ungkar Lars Olsen.

Tomten til den sistnevnte var nesten 400 m², men får efter brannen i 1859 ytterligere tillagt 29 m². Snekkeren som ikke forble ungkar

Nedre del av Damstredet. Bygningen «Enden» med inngangsparti i mur. Maleri av A. Hjersing.

bygget seg hus i laftverk (9,5×7,5m) på tre værelser og kjøkken samt vedskjul. Taksten var i 1834 430 spd. I 1862 arver hans sønn faktor Engelhardt Olsen stedet, og da var akkurat den nuværende vakre røde murbygning oppført (den var bygget av murmester Lyhr) og gården anslåes til 3000 spd. Den eies idag av faktorens sønn Lars Engelhardtsen.

10. 353 XX b. Dette sted beholdt Gulbrand Sørensen selv. Det er vel sannsynlig at det var her den opprinnelige bebyggelse lå. I 1817 hadde han en laftet stuebygning med bordtak. Den var 9,5×5,5 m og inneholdt to rum og kjøkken. Der var bare en jernovn. Taksten var hele 100 spd. Det er vel sannsynlig at denne gamle stue inngår i det nuværende lave hus.

Gården ble solgt efter malermesterens enkes død i 1835 til en snekker.

12. 353 O O b. Anders Pedersens enke Anne Marie fikk tomtebrev i 1815, men hun selger den allerede året efter, og det var stadig en ubebygget tomt som ikke kostet mer enn 2 spd. 80 skill. Den er ennu ubebygget, da undergraver Johannes Olsen kjøper den i 1822, men nu er prisen 20 spd. Han fraselger straks et par tomter (Kroken 13 og 14). Det er han som har bebygget nr. 12, men noen stas kan det ikke ha vært, vurderingsmann Johan Hansen betaler i 1836 ikke mer enn 80 spd. for gården, like meget som branntaksten er på.

14. QQ a. Dette er altså en eldgammel tømmerstue der tidligere er omtalt. Den eiedes i 1816 av Anne Marie sal. Kindt. I 1801 bor der i Bergfjerdingen bare én Anne Marie, hun er 37 år, men hun er gift med stenbryter Anders Femmerland. Da han er 30 år eldre, kan hun kanskje til 1816 ha rukket å få nok en mann og atter blitt enke. Hun selger gården til tømmermann Erich Jensen for 31⅔ spd., men forbeholder seg å bo igjen med sine to barn så lenge hun lever. Tomten strakte seg 3 alen utenfor huset på alle fire sidene. Gården gikk en del på handel, marketenteren Daniel Tullin som kjøpte den i 1818, fikk en branntakst på bare 30 spd. Den var 5×5½ m, hadde bordtak, inneholdt stue og kjøkken og hadde merkelig nok bare to vinduer, der er nemlig merke efter tre brede opprinnelige vinduer. Den kaltes Tullins leiegård.

Den nuværende bygningen er sannsynligvis oppført av handelsborger Just Brock, som kjøpte gården i 1859 av murerarbeider Bernt Hansen. Dette var antagelig i 1863, for da opptok han et lån på 450 spd. mot et pant i gården.

16. N N. Undergraver Johannes Olsen fikk tomtebrev i 1815 på bare 132 alen^2, så denne tomt er ikke blitt oppdelt. Her hadde graveren en laftebygning på 6½×5 m, med stue og kjøkken samt kjeller. Til tross for at det bare var bordtak, taksertes det til 80 spd. Så sent som i 1830 omsettes stedet for bare 100 spd., dette ennskjønt branntaksten i 1827 var steget til 210 spd., da var det to rum og kjøkken på samme grunnflate.

18. L L a. Tømmermann Peder Hansen fikk tomtebrev i 1815, hvorpå var oppført et hus og en «derved liggende haugetomt», tilsammen 480 m^2. Allerede i 1819 fraselges haven mot Fredensborgveien. Peder Hansens igjenværende eiendom betinger ikke mer enn 43 spd. da fattig-

kommisjonen i 1823 selger den efter ham til vekter Johan Jensen, tidligere matros. Det er et lite hus «af stokker og bord», med kammers og kjøkken. Vekterens enke Berte Marie som i mellomtiden har vært gift nok en gang, overdrar stedet i 1855 til sin svigersønn, skreddersvenn Carl Hansen Ramm, for 700 spd. Han eier den ennu i 1885. Vi må gå ut fra at den nuværende bygning i utmuret bindingsverk ble bygget i 1820-årene.

20. M. M. b. Enken Barbra Endersdatter som bodde her i 1801 (50 år gammel med to små døtre) fikk tomtebrev i 1815 på 300 m^2, hvorpå hennes hus er oppført «med en derved liggende haugeplads». Tomten deles efter henne i 1827 mellom hennes to svigersønner, hvorav den ene er vekteren i nr. 18. Den ovennevnte Berte Marie var nemlig den ene av Barbras døtre. Den annen svigersønn heter Axel Axelsen, de får 155 m^2 hver. Vekteren får nr. 20 som siden da har hatt samme eier som nr. 18. Havetomten fraskilles i slutten av 1800-årene. Den lange lave bygning som ligger her, må være den stue som Barbra Endersdatter med sine to små døtre bebodde i 1801. Dessuten losjerte her en møllersønn med kone og to barn, samt en kone som bar sagflis. Der er en prektig kjeller. Har dessverre ikke påtruffet noen branntakst.

22. M. M. c. Dette er den del som den annen svigersønn Axel Axelsen (Æskild Æskildsen) får. Allerede i 1818 står han i branntaksasjonene som eier. Det var da en stue på 7×5 m, men med to værelser og kjøkken, bordtak, taksert for 80 spd. Det er den lille bygning som på grunn av råte delvis måtte bygges om i 1959. Det er merkelig at der i taksten ikke nevnes at der var kjeller. Der er nemlig en prektig sådan med stor bakerovn. Havetomten fraselges i 1839.

Axel Axelsens enke, altså stadig Barbra's ene datter som nevnes i 1801, gifter seg om i 1857 med Anders Davidsen, men nu selges gården til Torstein Olsen for 400 spd. Han er husmann på Eugeniestiftelsens løkke like i nærheten. Han eier stedet ennu i 1885.

Akersveien.

8. Z a. Her bodde Jørgen Schultz i 1801, enken Marthe fikk tomtebrev i 1816 på 244 m^2, hvorav 200 var have. Hun hadde 1½-etasjes stuebygning i utmuret bindingsverk som var panelt (5½×4½ m).

Den inneholdt to værelser, men hadde bare én ovn. Huset hadde bordtak og taksten var 30 spd. På kartet av 1836 sees at der ennu ligger bare en liten bygning. Tomten ble i 1844 utvidet ved kjøp av 420 m² fra løkken Rosenlund.

6. Z a a. I 1822 får snekker Hans Larsen kjøpt den søndre del av tomten. Det er 80 m², men tomten blir utvidet ved kjøp fra løkken Rosenlund og fra nr. 8 (Z a), så i 1885 var den på hele 550 m². Snekkeren brannforsikrer i 1829 en 1-etasjes bygning med kvist. Den er dels i laft og dels i utmuret bindingsverk. Bare bindingsverksdelen er panelt og sogar rødmalt. Bygningen inneholder to værelser og kjøkken. På grunn av det skrånende terreng er det på baksiden en så høy grunnmur at det her er innredet et værelse med både skorstein (peis) og jernovn. Bygningen er inklusive to boder 8,8 m lang og 5 m bred, taksertes til 300 spd.

10. 353 Z. Tomtebrev 1815 til Hans Hansen og Engebrekt Arntsen på en ubebygget tomt, stor 100 m². Hans dør, og Arntsen blir ene-eier. Han oppførte en stue, delvis i lafteverk, delvis i planke på 10×5,5 m. inneholdende 1 værelse og kjøkken. Den har bordtak og taksten er 70 spd.

12. 353 Æ. På denne tomt får Amund Knutsen i 1815 oppført en laftebygning på 5,5×5 m med 1 rum og kjøkken, bordtak, takst 50 spd. Malermester Hans Holt overtar i 1833 for 83 spd. Også denne eiendom ble i 1845 utvidet ved kjøp fra Rosenlund, men med bare 28 m².

14. 353 D D. Her bodde snekker Erik Svendsen i 1801, han døde i 1818. Stedet var året i forveien overtatt av marketenteren Ole Samuelsen. Denne kjøper i 1826 en stor løkke på andre siden av gaten og utparsellerte tomtene mot Akersveien.

353 D D b. Av eiendommen han kjøpte i 1817 selger han den søndre del i 1827 til Hans Raffelan. Han oppfører store hus. Hovedbygning i lafteverk, en etasje med kvist. Den er 11×7,5 m og inneholder to leiligheter på to rum og kjøkken, de har bakerovn og der er kjeller. Taksten er på 800 spd. Dessuten er der to sidebygninger, en i nord og en i syd, den ene også i lafteverk, den andre i utmuret bindingsverk. Den sistnevnte som er på 8×4½ m, inneholder også en leilighet på to rum og kjøkken og er satt til 36 spd. I den andre er det stall, fjøs etc. I 1839

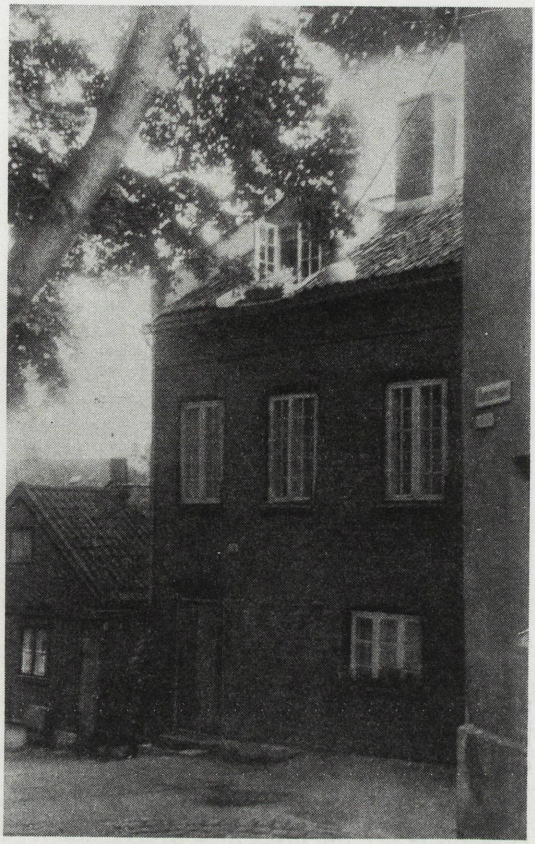

Damstredet 14.

kjøper Ole Samuelsen tilbake eiendommen for 1100 spd., men selger den atter snart.

16. 353 D D a er den del av eiendommen som Ole Samuelsen beholder. Her har han mange hus. Hovedbygningen var panelt og er sogar malt. Slakter Hans Johannesen rykker inn her i 1845 efter at marketenteren var død.

18. 353 Ø. Christian Høyer får i 1813 tomtebrev på 86 m^2, hvorpå han hadde oppført et hus og anlagt en liten have. Han selger eiendommen til possementmaker John Hansen, men ved brannforsikring 1818 tilhører den naboen, marketenteren Ole Samuelsen. Den er hans leie-

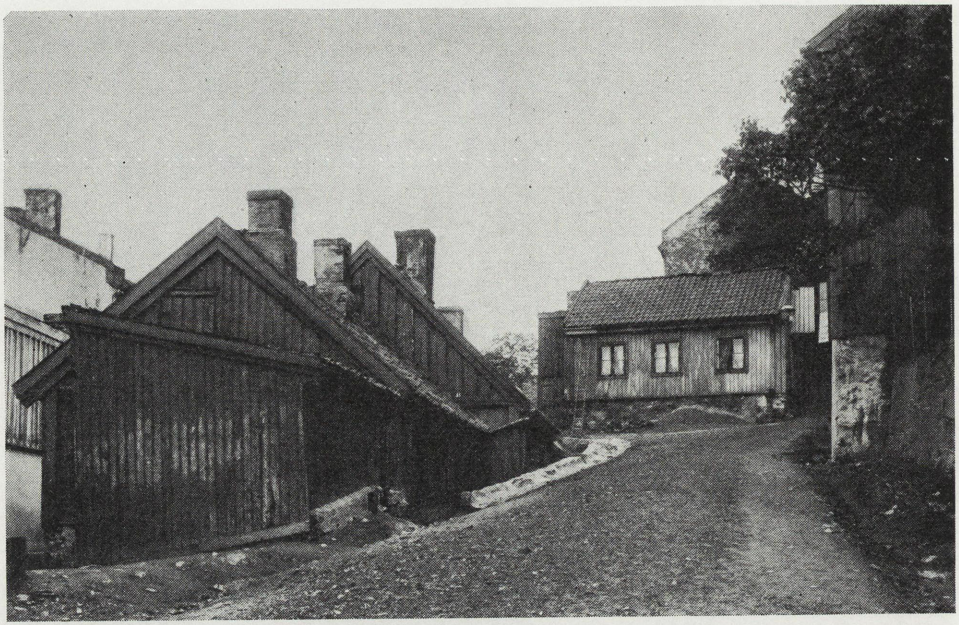

Damstredet 22, 20 og 16.

gård. Der er en bygning på 8×5½ m, bygget dels av laft, dels av planker. Deri et værelse med ovn samt et bakerhus med bakerovn, takst 90 spd.

Undergraver Ole Larsen overtar gården i 1832. Han bygger til en fløy på 8×7 m, med høy kjelleretasje. Der er en leilighet på to rum og kjøkken i hver etasje. Bakerovn nevnes også. Dessuten får han seg en liten stall av reisverk. I 1844 får han utvidet tomten 36 m² ved magistratsbevilling.

353 A A. Det er en gård som er forsvunnet, finnes ikke i panteregisteret. Her stod en liten bordtekt stue 4×3,5 m. Den ubebyggede tomt på 20 m² var bevilget Pernille Sørensdatter i 1815. Stuen lå nederst på tomten.

20. 353 Y Y. Her bodde linveverske Oline Olsdatter i 1801, 52 år, sammen med sin gamle søster og en tjenestepike. Dessuten hadde hun en linveverske og en jente som gikk i lære, i sitt brød. Oline fikk tomte-

Fredensborgveien fra «Enden» (nr. 38) og oppover.

brev i 1816 på 216 m². I 1823 — da 74 år — gifter hun seg med enkemann tollbetjent Erich Holm. Oline hadde på tomten to bygninger som assurertes. Først et laftehus på 11½×5 m på to værelser og kjøkken. Noe senere assurerer hun nok et laftehus som til og med er panelt. Det er på 10×5 m med et værelse og kjøkken. Begge hadde tegltak. Her bodde vel den losjerende hattemakerfamilie som nevnes i manntallet. Efter Olines død selger tollbetjenten i 1833 gården med frukt og urtehave for 450 spd. til leietjener Ole Gulbrandsen. Han staser opp gården. I 1834 har våningshuset gebrukket tak og kvistværelse. Det var bygget i vinkel og inneholdt fire panelte og malte værelser og to kjellere. Selve bygningen var også panelt og malt. Der var en bakbygning med fjøs etc. Verdien hadde vært 130 spd., nu blir taksten 980 spd. Da leietjeneren selger gården i 1840, følger der ikke med et stykke fjellgrunn på 110 m², som magistraten hadde bevilget til tomtens utvidelse. Bevillingsbrevet var ikke blitt innløst.

Kroken.

353 C C. Den lille helt frittstående eiendom C C på kartet tilhørte i 1801 Ernst Børresens enke Lisbeth Andersdatter. Hun får lånt 30 rd. på den. I 1815 blir det utstedt tomtebrev på grunnen med påstående hus til gartner Ole Knudsen, den er på 42 m². Vi kan ikke finne noen branntakst på den vesle stuen. Eiendommen stiger med årene sterkt i verdi, i 1853 var den oppe i 800 spd.

353 B B. Lå inne i kvartalet og tilhørte i 1789 soldat Syvert Larsen. Han hadde den ennu i 1817. Huset var simple greier, en bindingsverksbygning tilbygget i plankeverk, som var rappet, allikevel var hytten ikke mer enn 6,3×4 m. Den inneholdt stue med to vinduer og kjøkken. Soldaten hadde ikke hatt råd til taksten, så det var bare bordtak, men en havestump var der med plankeverk omkring. Når eiendommen er blitt delt, vet vi ikke. I 1827 kjenner vi igjen Syvert Larsens stue på B B b; den eies nu av Johan Johansens enke. På B B a, som eies av Ole Halvorsen, er der en bygning av utmuret bindingsverk på 11×5 m, med to rum og kjøkken. Den er tegeltekt og satt i 300 spd.

353 E E. Den ligger på østsiden, akkurat der hvor Kroken gjør kroken, men den har en trekantet liten have på sydsiden av gaten.

E E a tilhørte Paul Larsen, et fint panelt laftehus på 7×5½ m, Der var to rum og kjøkken og den var verdsatt til 200 spd.

E E b. Tilhørte Erik Palmesen, som i 1817 hadde en nyoppført bygning som delvis var av plank, delvis av reisverk og hadde bordtak, tydelig simple greier. Den var på 7½×4 m med bare ett rum, hvor det var både ovn og skorsten (peis). Han får snart stelt på det. I 1827 er det ikke snakk om reisverk lenger, og taket var tegeltekt, taksten hadde steget fra 40 til 90 spd.

353 F F. Thomas Hansen fikk 633 rd. for denne gård, da han i 1815 solgte den til marketenter Niels Nielsen. Der var et laftehus på 9×7 m. Det markeres særskilt at det er bordkledning under tegeltaket. I kjøkkenet her er en av Bergfjerdingens få bakerovner. I 1827 var der tilbygget to utskudd, så man fikk ytterligere to rum. Det hele var panelt. Skuret var taksert til mer enn våningshuset var 10 år tidligere. Hele taksten lød nu på 580 spd.

353 G G. Denne grunn fikk tømmersvenn Christopher Knudsen

Fredensborgveien fra nr. 48 og bortover. (Foto: Lilli Johnsen).

tomtebrev på i 1815. Til tross for at den var ubebygget, snakkes det om to haugeplasser. Tomten var hele 135 m² stor. Han får bygget seg en panelt stue av mur og bindingsverk på 6×4 m. Branntaksten var i 1827 120 spd., men fire år senere fikk man ikke mer enn halvparten for det hele.

353 H H. Disse ubebyggede tomter fikk brødrene Ole og Anders Olsen, mursvenner, i 1815 til å bygge på. Hver tomt var på 77 m², men hadde i 1836 vokset til henholdsvis 122 og 124 m².

I 1817 var Ole allerede død, og hans enke bodde sammen med Anders i en panelt stue av utmuret bindingsverk på 10×6 m med stentak. De hadde hver sin leilighet på et rum og kjøkken. Taksten var 120 spd.

I 1827 var bebyggelsen sterkt forandret. Anders bodde i H H a, hvor våningshuset bare var 7 m lang, dels 5, dels 9½ m bred. Det var i panelt utmuret bindingsverk i to etasjer, tegeltekt, to leiligheter på to rum og kjøkken, taksten var 630 spd.

I H H b bodde Michael Olsen. Huset var 6,7 m langt, dels 3,7 og

dels 6,3 m bredt, delvis i to etasjer og en leilighet på to rum og kjøkken, bordtak.

353 J J. Her hadde arbeidsmann Anders Erichsen bygget hus og anlagt have. Han får i 1815 tomtebrev på ikke mindre enn 170 m^2 og selger eiendommen samme år for 1166 rd., men det var under inflasjonen. Det var til sadelmaker Magnus Møller. Han hadde en stue på 7×5 m i lafteverk. I 1818 skifter stedet atter eier og blir dessuten delt i a og b.

353 O O b b. Ligger oppe i bakken og er utskilt fra Damstrædet 12, men har nummer til Kroken, nr. 13 og 14. Noe ordentlig rede får man ikke ved panteregisteret. Undergraveren Johannes Olsen solgte i 1822 en tomt til Salve Ellefsen og en til Jarman. Noen branntakster har vi heller ikke fra disse gårder oppe i bakken til Damstrædet.

Fredensborgveien.

28 K K. Her hadde Fredrik Pedersen hus med have nedenfor. Tomtebrev ble utstedt i 1815. Dessuten får han på sin og sin kones livstid et annet tomtestykke. Det er vel det som ligger ved bebyggelsen i vest, som det altså hadde ennu i 1836, da kartet ble opptatt. Til tross for at Fredriks enke døde i 1823, ble dette lille stykke først fraskilt i 1843. Her lå et laftehus på 4,5 × 4,7 m med bordtak. Der var muret ovn i stuen.

30 L L b. Det var allerede i 1819 at denne tomt ble frasolgt Damstrædet 18 L L a. Det var arbeider Olse Hansen som bebygget den, men hvorledes vet vi ikke.

32 M M d. Ble først frasolgt Damstrædet 20 i slutten av 1800-årene.

34 M M. Anders Christophersen fikk tomten på 60 m^2 i 1817, men på ganske andre betingelser enn de som hadde fått det i 1815—16. Han må forplikte seg til å ha den bebygget innen et år og skal dessuten underholde veien i 15 alens bredde. Han smeller opp et panelt plankehus på 5×3 m med muret ovn. I 1827 har han dog et ganske annet hus. Det er i utmuret bindingsverk, panelt og tegeltekt. Det var 6×4,5 m. Der ligger nok et hus som sies å være uinnredet, det er vel den før nevnte stue.

36. 353 (R R) M M a. Johannes Hansen hadde her «ved den øvre

Fredensborgveien nr. 60—64.

vei til Sagene» et hus. Det inneholder stue og kjøkken, noen adkomst har han ikke. I 1815 selger han stedet for 333 rd. til høker og borger Erich Muus (Mysen). Denne skynder seg å skaffe seg tomten (58½ m²). Han hadde et panelt plankehus på 7×4 m med bordtak.

38 R R a Enden. Dette sted hadde Anders Jensen eiet i midten av 1700-årene. Når han overdrog det til Gunder Tørresen, vet vi ikke. Men i 1773 selger Gunder et lite hus med urtehave i Enden av Bergfjerdingen til Ole Gulbrandsen for 40 rd. Det lå mellom Anders Meyer billedhuggers og Bent tømmermanns enkes. Ole Gulbrandsen bor her hele sitt liv. Hans datter skiller seg av med stedet, «Enden kallet», i 1812; gården går så stadig på handel. Det er en laftebygning, hvori stue med ovn, og kjøkken med bakerovn, samt stadig en liten urtehave.

40. J. I 1821 kjøpte Isach Haagensen en del av Endens grunn. Han

bygget et hus i utmuret bindingsverk på 9×5 m. Der var to rum, og kjøkken med bakerovn. Isach Haagensen selger snart stedet for bare 32 spd. til Westye Egebergs kusk, Ole Andersen.

42. 353 S S. Dette sted må vel være den naboeiendom til Enden som Bent tømmermanns enke hadde i 1773. I 1810 selges det av Nils Henrichsen (baker og vertshusholder på Øvre Hukebak) til gjørtler Gulbrandsen Moe. Der lå en have til huset. Tomtebrev utstedes i 1815 på 390 m². Ved vestenden ble i 1824 avdelt 78 m² som Abraham Haagensen gav 18 rd. for. Gjørtleren hadde bygget seg et stort hus på 12½×5½ meter, sogar i to etasjer og med 7 fag vinduer. Der er en leilighet på et rum og kjøkken i hver etasje. I 1817 var taksten 230 rd.

Hva Abrahan Haagensen bygget på den tomten han kjøpte, vet vi ikke, men ifølge kartet av 1836 var det bare et hus på 5×5 meter.

46—52 T T. Christopher Olsens enke, Dorothea, får i 1815 tomtebrev på en tomt som var 38 m lang og 18 m bred, hvorpå hun hadde et hus og en haveplass. Den blir snart delt i tre. Gjørtler Anders Pedersen og høker Halvor Gulbrandsen får kjøpt hver sitt lille stykke, begge bare 4 m brede, men henholdsvis 8 og 12,5 m lange.

T T a. Enken Dorothea Gulbrandsens hus på den vestligste tomten var på 7×5 m, med et rum og kjøkken. Gården selges snart til J. M. Orstensen.

T T c. Høker Gulbrandsens hus var på 7½×4 m. Han selger straks sitt sted med påstående plankehus til konsumsionsskriver Niels Erichsen. Snart kjøpes det av slakterborger Johan Hansen. Ved branntakst i 1827 er plankehuset vekk, og der var et lite panelt laftehus på 7½×4 m, på et rum og kjøkken.

T T b. Gjørtler Pedersens hus var på 6×5 m. Der var sogar to rum og kjøkken, men bare to vinduer.

Det merkelige er at tomtenes mål slett ikke stemmer med hva de var i slutten av 1800-årene. Efter at de solgte arealer var fratrukket, skulle det jo være igjen 173 m², men nr. 46 er bare på 60 m². Derimot er nr. 50 og 52 blitt større. Den siste, nr. 52 (T T b), har jo en merkelig lang og smal form på kartet av 1836.

Til sist kommer vi til de steder som lå under Akersberg, bort mot Hukebak.

Fredensborgveiens bortre del. Lengst bort nr. 70, Nedre Hukebak.

56. 353 U U a. Her hadde Lars Jakobsen en stue og fikk tomtebrev. Den var opprinnelig på 14×10 m, men er blitt meget større.

54, 58, 60. 353 (U U b, bb, bbb) var opprinnelig én eiendom; Ole Christophersen selger den i 1812 til murmester Gullich Ruud for 150 rd. Ole undertegner med påholden penn. Gården går ofte på handel. Arbeidsmann Halvor Olsen betaler i 1819 90 spd. for den. I 1820 blir den smale tomt (nr. 54 U U b b) utefter veien frasolgt til gjørtler Ole Pedersen for 12 spd. Den var på 70 m². Den østre del av tomten U U b fraselges året efter til Anders Moe for 35 spd.

Noen branntakster for disse gårder er ikke påtruffet.

62—68. 353. W W. Jens Andersen bodde her i slutten av 1700-årene. Bygningen var dels av tømmer, dels av reisverk tekket med taksten, inneholdende stue, og kjøkken med bakerovn. Videre «udhuse,

hvori er 2de lader og et svinehus samt en frugt- og urtehave med videre av bymarken indhegnet jord». Det kan stemme med det sted under berget ved Hukebak, som Jens Bruu prøver å selge i 1771. Det lykkes ikke i 1799 å få solgt stedet på auksjon efter Jens Andersen, så panthaveren får overta. Først i 1805 kjøper tårnvekter Johannes Olsen stedet. Jens Andersens hus har nok vært gamle og dårlige, så tårnvekteren må bygge nytt, og lar avholde besiktigelse i januar 1812. Stuebygningen er på et rum og kjøkken med svalgang, dessuten et brenselskur.

Johannes Olsen fraselger i 1811 til fattiginspektør Ulrik Eggert den søndre del med påstående stue og kjøkken av grunnmur samt have i syd. Den øvrige tomt fra kjøkkenlaftet selger Olsen til kjøpmann Daniel Ellefsen. Ulrik Eggert videreselger sin del til overkonstabel ved det ridende artilleri, Niels Ellefsen. Denne får tomtebrev i 1815 på 340 m^2. Til sist blir stedet delt i tre ved at Niels Ellefsen i 1825 fraselger den ovennevnte have til kanthuggeren Guttorm Olsen (W W a). Underfogden gjør opphevelser ved utmålingen. Kunne ikke gå så høyt opp som han blir anvist. Da forklares det at kanthuggeren også har fått et stykke av nabo Anders Moes tomt ved et slags makeskifte. Kanthuggerens grunn var derved 84 m^2 (7×12 m) fra Ellefsen og 15 m^2 ($1{,}3 \times 12$ m) fra Anders Moe. Av disse tre deler er den sydligste, WWa, i ca. 1850 atter igjen blitt delt.

W W d. Hel klarhet over disse eiendommer får vi ikke. I 1817 assurerer Daniel Ellefsen to steder, den ene kalles leiegård. Niels Ellefsen assurerer også to stykker. Daniels begge hus er i lafteverk med taksten. Den ene er panelt og tilbygget nok en stue med værelse og kjøkken. Det andre har bakerovn og et tilbygget stort vedskjul.

Arno Berg.